

Kauhajoen kaupunki

KEHITTÄMISSUUNNITELMA ROMANI- LASTEN PERUSOPETUKSEN TUKE- MISEEN

Perusopetushankkeen ohjausryhmä

2008 – 2009

SISÄLLYSLUETTELO

1 TAUSTATIETOJA KAUHAJOKISTEN ROMANIOPPILAIDEN KOULUNKÄYNNISTÄ	3
2 ROMANIOPPILAAN KOHTAAMINEN.....	5
3 ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN.....	8
4 ROMANIOPPILAIDEN IDENTITEETIN KEHITTÄMINEN JA ROMANIKULTTUURIN HUOMIOON OTTAMINEN	9
5 ROMANIKIELEN OPPIMISEN EDISTÄMINEN	12
6 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT ROMANIOPPILAAT	13
6.1 Romanioppilaat erityisopetuksessa	14
6.2 Osa-aikainen erityisopetus:	14
6.2.1 Erityisopetukseen siirto	15
6.2.2 Romanioppilaat kotiopetuksessa	15
6.2.3 Luokalle jääneet romanioppilaat	17
7 ROMANIKODIN JA KOULUN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN	18
8 ROMANITAUSTAISEN TYÖNTEKIJÄN TUKEMINEN TYÖSSÄ JA TYÖYHTEISÖÖN SOPEUTUMISESSA	19
9 OPAS KASVATUSKUMPPANUUTEEN ROMANIKODIN KANSSA	20

1 TAUSTATIETOJA KAUHAJOKISTEN ROMANIOPPILAJEN KOULUNKÄYNNISTÄ

Kauhajoella perusopetuksen piirissä on 45 romanioppilasta, joista kuusi on esiopetuksessa. Perusopetuksessa ei ole aikaisemmin erityisesti huomioitu romanioppilaita. Heidän on oletettu selviytyvän perusopetuksesta ilman erityisiä tukimuotoja. Vasta viimeisen kolmen vuoden aikana asiaan on alettu kiinnittää huomiota. Hankkeen myötä romanioppilaiden tuen tarve on tullut näkyvämmäksi, ja kouluilla on alettu kiinnostua romanikulttuurista sekä sen erityispiirteitä. On alettu nähdä romanikoti kasvatuskumppanina, johon uskalletaan ottaa yhteyttä. Romanikulttuurin syvemmän tuntemisen myötä on selkeämmin ymmärretty, etteivät romanioppilaiden mahdolliset kouluvaikeudet johdu kulttuurista. Hankkeen kautta romanilasten tilanteeseen on pystytty syvemmin perehtymään.

Hankerahoitusta hakiessamme valitsimme painopistealueiksemme seuraavat kolme kohtaa. 1. Romanitaustaisen oppilaan ja hänen vanhempansa vastaanottaminen koulussa. 2. Suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä romanikulttuurin tuntemisen lisääminen ja erityisesti kouluyhteisön romanivähemmistön ja valtakulttuurin yhteyksien edistäminen. 3. Romanikodin ja koulun yhteistyön edistäminen.

Kauhajoen kaupungilla työskentelee kolmatta lukuvuotta romanikulttuurin tunteva koulunkäyntiavustaja, jonka toimenkuvaan kuuluu tarvittaessa romaniperheen ja koulun välisen yhteistyön tukeminen. Tämä työnkuva on koettu erittäin tarpeelliseksi. Työmuodolla on ollut vaikuttavuutta romanilasten koulumotivaatiossa. Nyt projektin myötä romanikulttuurin tuntevan koulunkäyntiavustajan toimenkuvaa on tarkoitus laajentaa romanilapsen elämänkaaren eri ikävaiheisiin. Valmista toimintamallia tullaan mahdollisesti levittämään valtakunnalliseen käyttöön.

Romanilasten opetuksen osallistumisen kohdalla Kauhajoella on ollut myös hyvin surulliset ajat. Oppilaita on siirretty kotiopetukseen tarkistamatta oppilaan saaman opetuksen tasoa sen tarkemmin. Vielä noin kymmenen vuotta sitten romanilapsia siirrettiin erityisopetukseen turhan usein. Kehitystä on tapahtunut, mutta se ei poista sitä, ettei kehitettävää olisi edelleen. Viime vuosina Kauhajoella ei ole suuresti ollut haasteita romanilasten koulunkäynnissä. Toki aina on löytynyt oppilaita, joiden koulumenestyksen ja koulumotivaation eteen on täytynyt tehdä työtä hieman enemmän. Se mikä käy toiselle, ei välttämättä käy jokaiselle.

Romanilasten koulunkäynnin tukemiseksi ei aikaisemmin kaupungissa ole ollut varsinaista suunnitelmaa. Jokaisella koululla on oma vastuunsa oppilaistaan erittelemättä heitä etnisen taustan tai muun erityisyyden vuoksi. Koulun rehtorit vastaavat omalta osaltaan koulun hallinnosta, mutta muilta osin hallinnollista päätäntävaltaa ei ole määritetty. Valitettavasti Kauhajoella ei ole romanikielen opettajaa. Romanikulttuurin tuntevia koulunkäyntiavustajia kaupungissa on, mutta heitä ei ole varsinaisesti koulutettu työn ohessa, vaan he ovat omanneet ammattitaidon työsuhteen alkaessa. Nyt hankerahoituksen myötä yksi romanikulttuurin tunteva koulunkäyntiavustaja on aloittanut oppisopimuskoulutuksen, jonka myötä hän valmistuu lasten ja nuorten erityisohjaajaksi.

Kauhajoen kaupungin romaniasiain toimikunnan kautta vapaaehtoistyönä on järjestetty veso – koulutusta romanikulttuurista opettajille sekä varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Työvoimahallinnon kanssa on tehty yhteistyötä, jonka myötä Kauhajoella opiskeli 12 romanitaustaista henkilöä nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan ohjaajiksi. Opiskeluaikanaan he kiersivät paikallisissa kouluissa kertomassa romanikulttuurin erityispiirteistä.

Kauhajoella on tehty tiivistä yhteistyötä Länsi-Suomen alueellisen romaniasiain neuvottelukunnan suunnittelijan Tuula Lindbergin kanssa. Valtakunnallisesti on myös tehty yhteistyötä hyvin laaja-alaisesti. Länsi-Suomen alueellisessa romaniasiain neuvottelukunnassa on kauhajokinen romaniasiain toimikunnan edustaja.

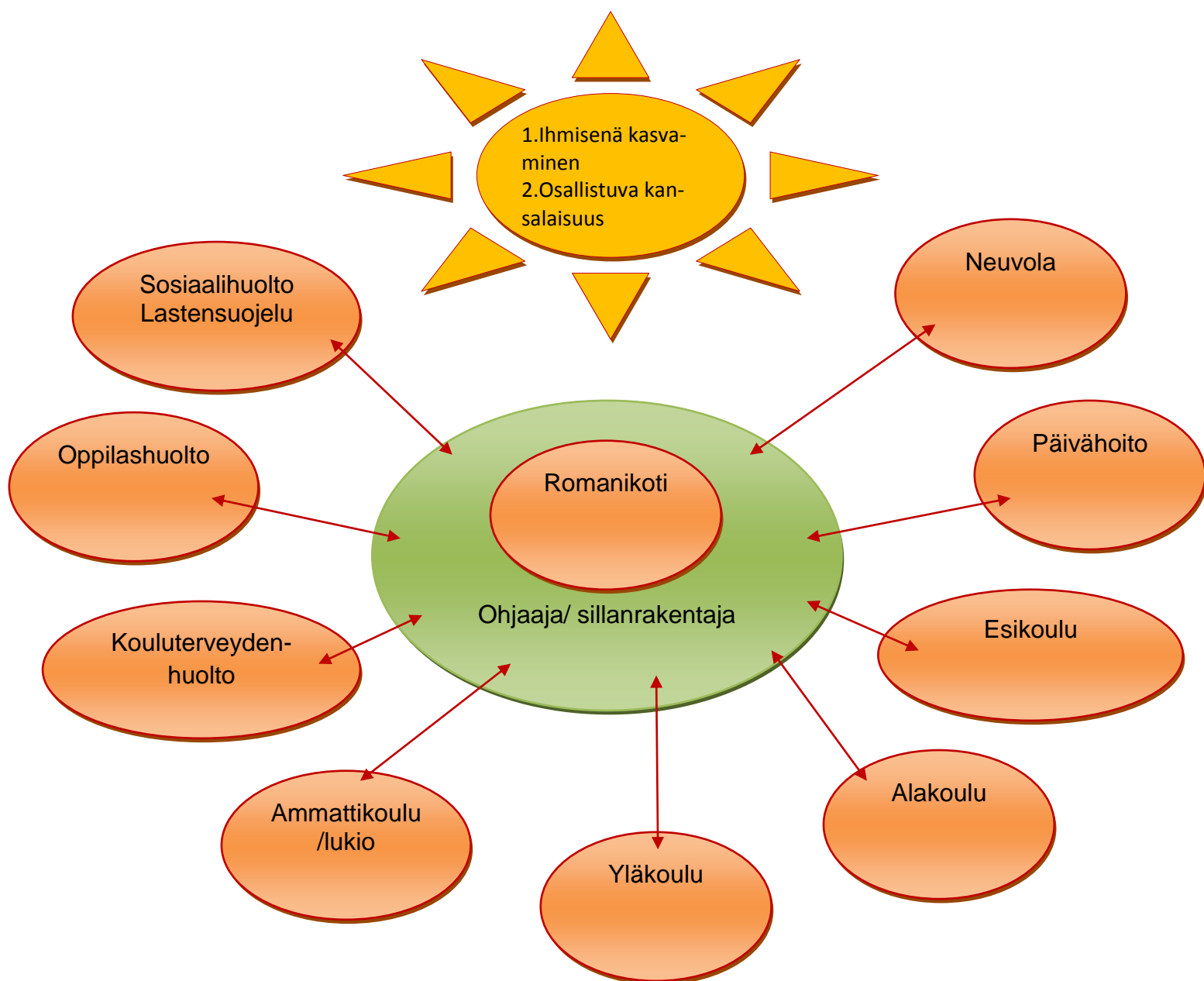
2 ROMANIOPPILAAN KOHTAAMINEN

Romanilasten koulunkäynnin aloitusta ei ole erityisesti tuettu eikä toimintatapoja kirjattu minnekään. Viimeisen kolmen vuoden aikana romanikulttuurin tunteva työntekijä on toiminut pääosin yläkoulussa ja jatko-opintoihin siirtyvien romanioppilaiden ja perheiden tukena. Työntekijän toimenkuvaan on osittain kuulunut alakoulujen romanioppilaista huolehtiminen. Kehittämisaikatuksenamme on seuraavanlaisen palveluketjun luominen.

Esi- ja alkuopetuksen ohjaaja toimii sillanrakentajana esikoulun, alkuopetuksen ja romanikodin välissä. Romanikulttuurin tunteva ohjaaja toimii pääsääntöisesti työyhteisön työntekijänä. Tarvittaessa hän siirtyy erityistehtävään tarjoten ammattilista tukeaan päivähoiton ammattilaisille esimerkiksi silloin, kun perheessä lapsen kehityksen viiveet kaipaavat jatkotutkimuksia, mutta vanhemmat eivät tahdo tai ymmärrä lapsen etua asiassa. Sillanrakentaja tukee tilanteessa perheen ja neuvolan yhteistyöstä lapsen edunmukaisen ratkaisun saavuttamiseksi. Toinen mahdollisuus olisi se, että romanikulttuurin tunteva henkilö toimii kaupungin perhetyöntekijänä ja ottaa tarvittaessa erityisroolin romaniperhettä koskevissa asioissa. Esi- ja alkuopetuksen ohjaaja tukee lapsen peruskoulun aloittamisvaihetta sekä alkuopetusta. Hän on käytettävissä esiopetuksessa, alkuopetuksessa sekä tarvittaessa päivähoitossa.

Romanikielen opettaja toimii pääsääntöisenä romanikielen tuntiohjaajana kiertäen kouluja, joissa romanilapsia on oppilaana. Hän tukee tarvittaessa romanikodin ja koulun välistä yhteistyötä. Pääsääntöisesti hän toimii koulun arjessa yhdenvertaisena työntekijänä ja on mukana moniammatillisessa yhteistyössä.

Yläkoulussa ja jatko-opinnoissa romanikulttuurin tunteva koulunkäynninohjaaja toimii kuten aikaisempien ikäkausien ohjaajat. Koulunkäynnin vaikeudet tuottavat haastetta kenelle tahansa murrosikäiselle nuorelle. Romaninuorelle tämä ikäkausi on hieman työläämpi, sillä hän tutkii itseänsä myös kulttuuri-identiteetin kautta. Tämän ikäisten nuorten kanssa työskentelevällä koulunkäynninohjaajalla on oma painopistealueensa jatko-opintoihin siirtyvien romaninuorten kanssa. Työvoimapolittiset koulutusmahdollisuudet ovat hyvin monipuoliset. Näillä voidaan tukea 17 vuotta täyttäneitä nuoria, jotka ovat jääneet ilman peruskoulun päättötodistusta. (Grönstrand opinnäytetyö 2009, 35.)

Edellä mainitusta toimintamallista on tuotettu Kauhajoen kaupungille opas. Ohjausryhmä vie oppaan hyväksyttäväksi sivistyslautakunnalle ja edelleen kaupungin hallitukselle. Kehittämistoiminnan seuranta jatketaan mahdollisen jatkorahoituksen turvin ohjausryhmän toimesta.

Perusopetukseen tulleelle romanioppilaalle ja työntekijälle sekä vanhemmille tulee avata opasta ja koulun opetustoimen yleisiä käytäntöjä. Työntekijää/opettajaa helpottaa pelkkä tieto siitä, että romanikulttuurin tunteva työntekijä on olemassa ja häneen voi tarvittaessa ottaa yhteyttä. Työparitoiminta helpottaa yhteistyötä.

3 ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN

Romanioppilaiden syrjinnästä ei ole kerätty systemaattista tietoa vaan kiusaamistilanteet on hoidettu koulun yleisten toimintamallien mukaisesti. Romanivanhemmilta ei ole erikseen kysytty, ovatko oppilaat heidän mielestään kokeneet syrjintää. Yhdenvertaisuuden edistämistä ei ole erityisesti kirjattu opetussuunnitelmaan. Kouluissa ei ole yhdenvertaisuussuunnitelmia, mutta kaupunkiin on nimetty työryhmä, joka on aloittanut tämän työn. Yhteisissä tilaisuuksissa ei ole erityisesti huomioitu yhdenvertaisuutta eikä myös syrjimättömyyttä. Toimintaa on järjestetty hyvien eettisten periaatteiden mukaisesti. Romanitaustaisen työntekijän läsnäololla koulu yhteisössä on tuettu hyvien etnisten suhteiden edistämistä. Tämän toimenkuvan myötä on tuettu romanioppilaiden identiteettiä ja itsetuntoa, mutta myös hälvennetty ennakkoluuloja suhteessa pääväestön oppilaisiin sekä työyhteisöön. Romanioppilaita ei ole erotettu muista oppilaista opetusta järjestettäessä. Vanhempainiltoja on järjestetty yleisen toimintatavan mukaisesti, ja sinne on saatu osallistumaan aktiivisempia romanivanhempia ja vanhempia yleensä.

Kouluissa on puututtu kiusaamistilanteisiin koulun toimintamallin mukaisesti. Kiusaamista ei suvaita Kauhajoen kouluissa. Asiaan puututaan heti, kun tieto saavuttaa koulun aikuiset. Koulun tulee luoda turvallinen ilmapiiri oppilaille, jotta he voisivat kertoa havaitsemistaan tai kokemistaan kiusaamistilanteista opettajille tai muulle henkilökunnalle. Oppilaiden on voitava luottaa siihen, että jos he tuovat kiusaamistilanteet ilmi, asiat otetaan vakavasti ja niihin puututaan asiantuntevasti. Vanhemmilla ja oppilailta tulee olla tieto siitä, että koulu yhteisönä haluaa puuttua ongelmaan.

Hankkeen ohjausryhmästä esitetään yhden jäsenen osallistumista yhdenvertaisuussuunnittelutyöryhmään. Tämän avulla saamme ohjausryhmän näkökulmaa tehtävään suunnitelmaan. Kerätään kokemuksia syrjintä- ja rasismikokemuksista

romani- ja maahanmuuttajaoppilaiden osalta syksyn 2009 aikana. Ohjausryhmä seuraa työn etenemistä ja ottaa tarvittaessa kantaa siihen.

4 ROMANIOPPILAIKEN IDENTITEETIN KEHITTÄMINEN JA ROMANIKULTTUURIN HUOMIOON OTTAMINEN

Kauhajoen kaupungin opetussuunnitelma romanilasten opetuksen järjestämisen ja tukemisen kohdalla on erittäin suppea. Opetussuunnitelman muutoksiin pyritään nyt hankkeen myötä lisäämään vastuutahojen roolit. Käytännön järjestelyjen mahdolliset huomioonottamiset kirjataan myös opetussuunnitelmaan. Samoin kirjataan romanikielen opetuksen järjestelyt. Käytännön toimintaohjeet kirjataan opetussuunnitelmaan siten, että opettajalle on selvää, kuinka romanioppilaan kohtaamisessa tulee toimia. Toiminta toteutetaan ohjausryhmän vastuuttamana työnä. Hankkeen ajan ohjausryhmä seuraa toiminnan kehittämistä. Hankkeen päättymisen jälkeen seuranta siirtyy sivistyslautakunnalle ja romaniasiain toimikunnalle. Nämä kaksi tahoa ottavat vastuun romanilasten opetuksen järjestämisestä hankkeen päättymisen jälkeen.

Kauhajoen kaupungilla on toiminut romanikulttuurin tunteva työntekijä, jonka läsnäololla koulu yhteisön arjessa on tuettu romanioppilaan itsetuntoa ja identiteettiä. Oppilaalle on toiminnan myötä muodostunut tunne siitä, että hän kuuluu joukkoon. Romanikulttuuriluennot luokka- ja koulukohtaisesti ovat avartaneet kulttuuritunteista pääväestön oppilaiden keskuudessa. Kulttuurin tuomat erityispiirteet on huomioitu romanitaustaisen työntekijän kulttuuritulkauksen avulla. Oppiaineiden osalta ei ole erityisemmin huomioitu romanikulttuuria tai siitä kertomista. Koulussa oppilashuoltohenkilökunta osaa ottaa huomioon romanikulttuurin ja sen erityispiirteet koulussa.

Opetussuunnitelmaan lisätään romanien historiaa. Romanien kansallispäivää vietetään 8.4. Tämän päivän tiimoille rakennetaan alakouluille toimintapäivä ja yläkouluun kulttuuripäivä. Esimerkiksi kansallispäivän ympärille voidaan rakentaa joka kolmas vuosi laajempi kokonaisuus siten, että järjestetään romanikulttuurin

näyttely ja romanimusiikin konsertti. Opetussuunnitelmaan kirjataan lisäksi, että alakoulujen oppiaineiden yhteydessä tulee huomioida romanikulttuuria sekä sen erityispiirteitä.

Kaikki opettajat ovat saaneet romanikulttuurin tuntemuksesta täsmäkoulutuksen veso-päivänä vuonna 2006. Kulttuurin tunteminen kuitenkin vaatii syvempää sisäistämistä, johon palkattu romanityöntekijä toimenkuvansa ohessa vastaa. Kaupunkiin palkattavien uusien opettajien myötä syntyy jälleen kysymyksiä romanikulttuurista. Näihin kysymyksiin muut opettajat ovat saaneet jo vastauksia. Tämän vuoksi on tärkeää, että romanikulttuurin tuntevia työntekijöitä toimii vakituisina työntekijöinä kaupungissa. Tarpeellista on myös, että kaupungissa järjestetään säännöllisesti romanikulttuurista opetuspäiviä.

5 ROMANIKIELEN OPPIMISEN EDISTÄMINEN

Romanikielen ja kulttuurin opettamista aiotaan järjestää erityisesti romanioppilaille ja se kirjataan opetussuunnitelmaan. Romanikielen opetuksen järjestämisen vuoksi syksyllä 2008 kaupungissa on tehty kartoitus romanilasten halukkuudesta osallistua opetukseen. Kartoituksen myötä selvisi, että 23 oppilasta on halukkaita opetuksen aloittamiselle. Valtio tukee romanikielen opetuksen järjestämistä 86%:lla opettajan palkkauksesta. Haasteena on opettajien löytäminen. Kauhajoella kiinnostusta romanikielen opettamisen aloittamiselle on selkeästi niin romanioppilaiden kuin sivistystoimen keskuudessa. Romanikielen opettajan löytäminen ja palkkaaminen on hidastanut opetuksen aloittamista. Romanioppilaita perusopetuksen piirissä tällä hetkellä on noin 45 oppilasta.

Tavoitteena on, että asia viedään ohjausryhmän ja hankkeen kautta päätettäväksi sivistyslautakuntaan siten, että toimintaan tarvittava määräraha löytyisi vuoden 2010 budjetista.

6 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT ROMANIOPPILAAT

Romanilasten koulumenestystä on tuettu lähinnä yläkoulussa erityisesti kolmen viimeisen lukuvuoden ajan romanitaustaisen työntekijän turvin. Romanilasten koulumotivaatio ja poissaolot ovat vähentyneet ko. työmuodon avulla. Romanioppilaiden poissaolot eivät poikkea suuresti pääväestön lasten poissaoloista. Vanhemmat ovat ilmoittaneet poissaolot joko suoraan luokan opettajalle tai romanityöntekijälle. Ilmoitetut syyt poissaoloihin olivat sairastumisia. Poissaoloajalta aina kertyy tehtäviä, jotka täytyy suorittaa tervehtymisen jälkeen. Romanitaustainen työntekijä on tarvittaessa tukenut romanilapsia niiden tehtävien suorittamisessa, jotka ovat kertyneet poissaoloista. Näin oppilasta on tuettu saavuttamaan oppimistavoitteet.

Koulujen oppilashuoltoihin osallistuu romanikulttuurin tunteva työntekijä, joka tukee koulujen moniammatillista tiimiä näkemään romanikulttuurin tuomat erityispiirteet lapsen/nuorten kasvussa. Romanioppilaat ovat saaneet erityistä tukea, mikäli ovat sitä oppiaineissa tai muissa kouluun liittyvissä tilanteissa tarvinneet. Luvattomia poissaoloja romanilapsilla ei enää esiinny suhteessa enempää kuin pääväestön lapsillakaan. Ilmoittamatta jätetyn poissaolon syyn selvittämiseksi romanitaustainen työntekijä on soittanut tai mennyt käymään romanikodissa.

Hankkeen tavoitteena on kehittää romanilasten opetuksen tukemiseen toimintamalli, jossa romanikulttuurin tuntevat työntekijät toimivat koko peruskoulun ajan oppilaan perheen ja koulun tukena. Nyt jo toiminnassa oleva käytäntö jaettaisiin lasten ikätasoisesti mukaisesti vastuualueisiin. Alakoulussa toimiva romanityöntekijä päätoimisesti opettaisi romanikieltä ja tarvittaessa tukisi koulun ja kodin välistä yhteistyötä.

6.1 Romanioppilaat erityisopetuksessa

Oppilasta autetaan oppimisvaikeuksissa erilaisin tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen toiminta-ajatuksena on suunnitella, toteuttaa ja arvioida oppilaiden tarpeiden, kykyjen ja edellytysten mukaista erityisopetusta. Pääpaino on oppilaan vahvuuksien löytämisessä ja kehittämisessä, oppimisvaikeuksien voittamisessa sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä. Tavoitteena on jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen, yhteiskunnan täysmääräinen jäsenyys ja hyvät ihmisenä olemisen taidot.

Erityisen tuen järjestämisessä noudatetaan erityisopetuksen toimintakaaviota, jossa tuen määrää lisätään hallitusti opetuksen seurannan, arvioinnin ja tutkimustiedon pohjalta. Tavoitteena on yleisopetuksen palveluiden käyttö mahdollisimman pitkälle. Erityisopetuksen toteuttamistapa harkitaan aina oppilaskohtaisesti.

6.2 Osa-aikainen erityisopetus:

Oppilaalla, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia ja joka tarvitsee muun opetuksen yhteydessä erityistä tukea oppimisen edellytysten parantamiseksi, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta. Kauhajoella osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikissa esiopetuspisteissä ja kouluissa kaikille tarvitseville. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöllisesti, ja se nivelletään tavoitteellisesti oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Erityisopetustarpeen määrittelevät opettajat yhdessä erityisopettajan kanssa ja yhteyttä pidetään myös lapsen huoltajiin. Tarvittaessa oppilaalle tehdään henkilökohtainen oppimissuunnitelma kodin, koulun ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Yksilöllistä oppimista havainnoidaan seurannalla ja testeillä. Niiden pohjalta suunnitellaan opetusta ja yksilöllisiä tukiohjelmia.

6.2.1 Erityisopetukseen siirto

Elleivät yleisopetuksen tukitoimet riitä, oppilas siirretään erityisopetukseen. Siirrostä päätetään aina yhdessä oppilaan huoltajien kanssa. Oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään hankitaan Kauhajoella psykologinen tai lääketieteellinen arviointi. Erityisopetukseen siirretyille laaditaan moniammatillisesti yhdessä vanhempien kanssa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jossa oppimäärät ja opetusjärjestelyt sekä tukipalvelut määritellään tapauskohtaisesti.

Romanitaustaiset oppilaat saavat Kauhajoella erityisopetusta tarpeidensa mukaan aivan kuten ikätoverinsa. (Kauhajoen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2004, 41 – 47.)

Romanilapsi saa tarvittaessa erityisopetusta, mikäli hänen kehityksensä tai oppimismahdollisuudet tätä vaativat. Romanilapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet saada kehityksensä mukaista opetusta. Kun osa-aikaista erityisopetusta annetaan varhaisessa vaiheessa oppilaalle, tällöin vähentyy erityisen tuen tarve myöhemmässä oppivaiheessa.

6.2.2 Romanioppilaat kotiopetuksessa

Romanilasten opetuksen osallistumisen kohdalla Kauhajoella on ollut myös hyvin surulliset ajat noin kymmenen vuotta sitten. Oppilaita on siirretty kotiopetukseen tarkistamatta oppilaan saaman opetuksen tasoa sen tarkemmin. Vielä noin kymmenen vuotta sitten romanilapsia siirrettiin erityisopetukseen turhan usein. Kehitystä on tapahtunut, mutta se ei poista sitä, ettei kehitettävää olisi edelleen. Kouluissa on tärkeää pohtia sitä, mistä näkökulmasta asioita hoidetaan. Onko tärkeää

hoitaa asiaa oppilaan näkökulmasta ajatellen oppilaan etua vai hoitaa asia laillisesti pois päiväjärjestyksestä (kotiopetus, joka ei toimi).

Varsinaista tietoa siitä miten kauan kotiopetukseen siirrot ovat kestäneet, ei ole, mutta olettamuksena on, että nämä ovat kestäneet oppilaan oppivelvollisuusiän päättymiseen saakka. Oppivelvollisuusiän täyttymisen jälkeen oppilaalle on todennäköisesti tehty erotodistus, sillä päättötodistus on jäänyt saamatta.

Oppivelvollisuuden voi suorittaa Suomessa kotiopetuksessa. Mikäli huoltaja päätyy tällaiseen ratkaisuun, vastuu opintojen järjestämisestä ja esimerkiksi oppikirjojen ja muun oppimateriaalin hankkimisesta siirtyy hänelle. Suomessa ei ole koulu-pakkoa vaan oppivelvollisuuden suorittaminen kotona on mahdollista. Asiasta päättää huoltaja, joka sen jälkeen myös vastaa oppivelvollisen opintojen järjestelyistä. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta huoltajan päätöksellä muualla kuin koulussa opiskelevalle oppivelvolliselle. Huoltaja on vastuussa myös siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä, hänet voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä.

Tavoitteena on, ettei romaneja olisi kotiopetuksessa vaan kaikki kävisivät koulua ja saisivat tukea koulunkäyntiin. Vastuuhenkilöinä tässä työssä ovat koulujen rehtorit, oppilashuollot, luokanopettajat/-valvojat ja romanitaustaiset työntekijät. Erikoistapauksissa kotiopetukseen voidaan suostua määräajaksi, jos tukitoimet ovat kunnossa. Huoltajan tulee osoittaa olevansa kyvykäs tukemaan oppilasta hänen tarvitsemallaan tavalla.

6.2.3 Luokalle jääneet romanioppilaat

Viimeisen viiden vuoden aikana romanioppilaista on jäänyt luokalle seitsemän. Kertaamiset ovat olleet lähinnä alakoulun puolella, jotka ovat johtuneet osittain ikätasolle asetettujen oppimistavoitteiden saavuttamattomuuden vuoksi. Mikäli oppilas ei ole saavuttanut oppimisvaikeuksiensa vuoksi luokkatasolle saavutettuja tavoitteita, on hänen etunsa mukaista kerrata luokka ja vahvistaa osaamista. Kauhajoen kaupungin erityisopetuksen piirissä on mahdollista kerrata vain yhden ainoan kerran luokan, sillä fyysiset muutokset lapsessa altistaa hänen ikätasonsa itsetunnon.

Keskeyttäneitä romaninuoria viimeisen viiden vuoden aikana ei ole kuin yksi. Nuori oli runsaasti poissa, eivätkä vanhemmat olleet vastaanottavaisia tuessa, jota romanitaustaisen työntekijän avulla pyrittiin tarjoamaan. Ennen koulun keskeyttämistä nuori sai kaiken mahdollisen tuen, mitä perusopetuksessa voidaan oppilaalle antaa. Lisäksi hänet siirrettiin JOPO – luokkaan. Kaikista tukitoimista huolimatta oppilaan innostus ja motivaatio päättötodistuksen saamisessa olivat erittäin heikot. Oppilaan kohdalla on käytössä yhdenvertaisesti yhteiskunnan tarjoamat tukitoimet.

7 ROMANIKODIN JA KOULUN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

Romanikulttuurin tunteva työntekijä toimii kulttuuritulkkina kodin ja koulun välissä. Hän välittää romanikodeille tietoa koulun toimintatavoista. Tarvittaessa romani-työntekijä käy kodeissa keskustelemassa oppilaan koulunkäyntiä koskevissa asioissa. Toimintatapa on katsottu hyväksi ja sitä aiotaan jatkaa ja kehittää edelleen huomioiden myös varhaiskasvatuksen tarpeet.

Niin ikään romanikulttuurin tunteva työntekijä selvittää romanikodeille oppilashuollon toimintaa ja erityisopetuksen periaatteita. Hän on mm. mukana oppilaan koulu-palaverissa, oppilashuollossa sekä tarvittaessa romanioppilaan opetuksessa. Koulujen opinto-ohjaajia on opastettu ohjaamaan romaninuria hakeutumaan muihin kuin perinteisesti hyväksytyihin romaniammatteihin. Kehittämisaikatuksena on, että jokaista oppilasta, jonka ajatellaan olevan syrjäytymisvaarassa, tuetaan esimerkiksi koulutuskokeilujen avulla jo yläkoulussa. Tämä kirjataan opetussuunnitelmaan, joka osaltaan ohjaa myös toiminnan toteuttamista.

Kulttuuritulkin tehtävänä on tähdentää romanikodeille vanhempainiltojen tärkeydestä. Hän voi soittaa vanhemmille muistutuksena vanhempainilloista. Tavoitteena on luoda vanhemmille positiivinen kokemus koulumaailmasta. Kouluun vanhemmilla on mahdollisuus tulla silloinkin, kun koululta on positiivista viestiä.

Eryteisesti romanioppilaille suunnattua kerhotoimintaa ei kaupungissa ole, vaan heidät on katsottu yhdenvertaisena hakeutumaan tarjolla oleviin vapaa-ajan toimintoihin.

8 ROMANITAUSTAISEN TYÖNTEKIJÄN TUKEMINEN TYÖSSÄ JA TYÖYHTEISÖÖN SOPEUTUMISESSA

Vakinaisesti kaupungissa toimii erityisopetuksen koulunkäyntiavustajana yksi romanitaustainen henkilö ja määräaikaisena yksi. Yleisopetuksessa toimii yksi romanitaustainen koulunkäyntiavustaja, jonka toimenkuvaan kuuluu romanikodin ja koulun välisen yhteistyön tukeminen.

Juridisesti romanitaustaiset työntekijät ovat yhdenvertaisessa asemassa työyhteisössä, mutta käytännössä tämä ei toimi vallalla olevien stereotyyppien vuoksi. Romanitaustaiset työntekijät ovat velvollisia ja oikeutettuja osallistumaan työpaikan kokouksiin ja tilaisuuksiin kuten muutkin työntekijät.

Romanitaustaisten työntekijöiden hyväksyminen työyhteisöön edellyttää tukitoimia. Työntekijä saattaa tarvita esimerkiksi mentorointia. Työntekijä voi tehdä parhaansa menestyäkseen työssään, mutta hänellä ei saata olla tarvittavia tietoja työyhteisön toimintakulttuurista. Vastavuoroisesti on syytä miettiä, pitäisikö työyhteisöjä kouluttaa vastaanottamaan romanitaustaisia työntekijöitä. Romanitaustaisen työntekijän työssä jaksamista tulee kyetä tukemaan niin, että hän kykenee vastaanottamaan kohtaamansa ennakkoluulot.

Täytyisikö opettajille pitää toistuvasti koulutusta siitä, kuinka kaikki uudet työntekijät riippumatta etnisestä taustasta otetaan työyhteisöön kunnioittavalla ja avoimella asenteella? Täytyykö työyhteisöihin nimetä työpaikkatutor tai tiimi, jonka toimenkuva muodostuisi erityisesti vastaanottamaan uusi työntekijä työyhteisön tasavertaiseksi jäseneksi?

9 OPAS KASVATUSKUMPPANUUTEEN ROMANIKODIN KANSSA

Hankkeen myötä Kauhajoelle tuotettiin opas kasvatuskumppanuudesta romanikodin kanssa. Opas tuotettiin Kauhajoen ja lähikuntien opettajien kysymysten perusteella. Ehkä hieman yllättävää oli todeta, että paikkakunnasta riippumatta opettajien mieltä hiersivät samansuuntaiset kysymykset.

Romanilasten perusopetushankkeen tavoitteena on painaa opas ja levittää sitä kauhajokisille romaniperheille sekä eri alojen viranomaisille ja ammattilaisille, jotka työssään kohtaavat romaniperheitä. Oppaan tavoitteena on jakaa tietoa romaniperheille koulun toimintakulttuurista, mutta myös viranomaisille romanikulttuurin tietoutta. Viranomaisille selvennetään romanikulttuurin tuntevien työntekijöiden jalkautumisen tarpeellisuus, kun muodostetaan kasvatuskumppanuutta romanikodin kanssa. Romanikulttuurin tunteva aikuinen työyhteisössä on opas, joka selventää romanikulttuurin erityispiirteitä sekä sitä, että romanioppilaan mahdolliset kouluvaikeudet tai kouluun sopeutumattomuus eivät johdu romanikulttuurista. On perheitä, jotka kaipaavat hieman enemmän tukea lapsensa koulunkäynnissä. Mahdollisen hankkeen jatkorahoituksen turvin kartoitetaan oppaan tuottama innovaatio. Saavutettujen tulosten myötä ohjausryhmä harkitsee oppaan levittämistä valtakunnalliseen käyttöön.

Lapsi viettää päivästään/elämästään suurimman osan kouluyhteisössä, joten on olennaista, että kouluissa panostetaan lapsen kehityksen ja oppimismahdollisuuksien laatuun. Tällä hetkellä Kauhajoen vahvuus on hyvät kuraattoripalvelut. Kaikilla kouluilla on mahdollisuus saada kuraattoripalveluja. Romanikulttuurin tunteva henkilö voikin toimia yhteistyössä kuraattorin kanssa työparina. Vahvuutena myös näemme toimivan oppilashuoltojärjestelmän. Kun kunta panostaa kouluarjen toiminnan laatuun, on se myös mitä parhainta ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Toivomme, että Kauhajoki voisi jatkossakin panostaa hyviin oppilashuoltopalveluihin.

Vaikka Kauhajoella on käytännössä toiminut romanikulttuurin tunteva henkilö jo kolmatta vuotta ja hänen työpanoksensa on koettu tärkeäksi, on meillä edelleen kehitettävää. Henkilön toimintakenttä on hyvin laaja ja työ on välillä raskasta ja yksinäistä. Tämänkin vuoksi romanikulttuurin tuntevia henkilöitä pitäisi olla vähintään kolme Kauhajoen kokoisessa kunnassa, jotta aika ja resurssit riittäisivät palvelemaan kaikkia, jotka apua tarvitsevat. On myös hyvin ymmärrettävää, että kaupunkien päättäjät pohtivat hyvin tarkkaan uusien työntekijöiden palkkaamista. Kuitenkin on hyvä pohtia, tuottaako romanikulttuurin tuntevien henkilöiden jalkautuminen kentälle pidemmällä tähtäimellä säästöä, sillä toiminnallaan romanikulttuurin tuntevat henkilöt tekevät ennaltaehkäisevää syrjäytymisen vastaista työtä.